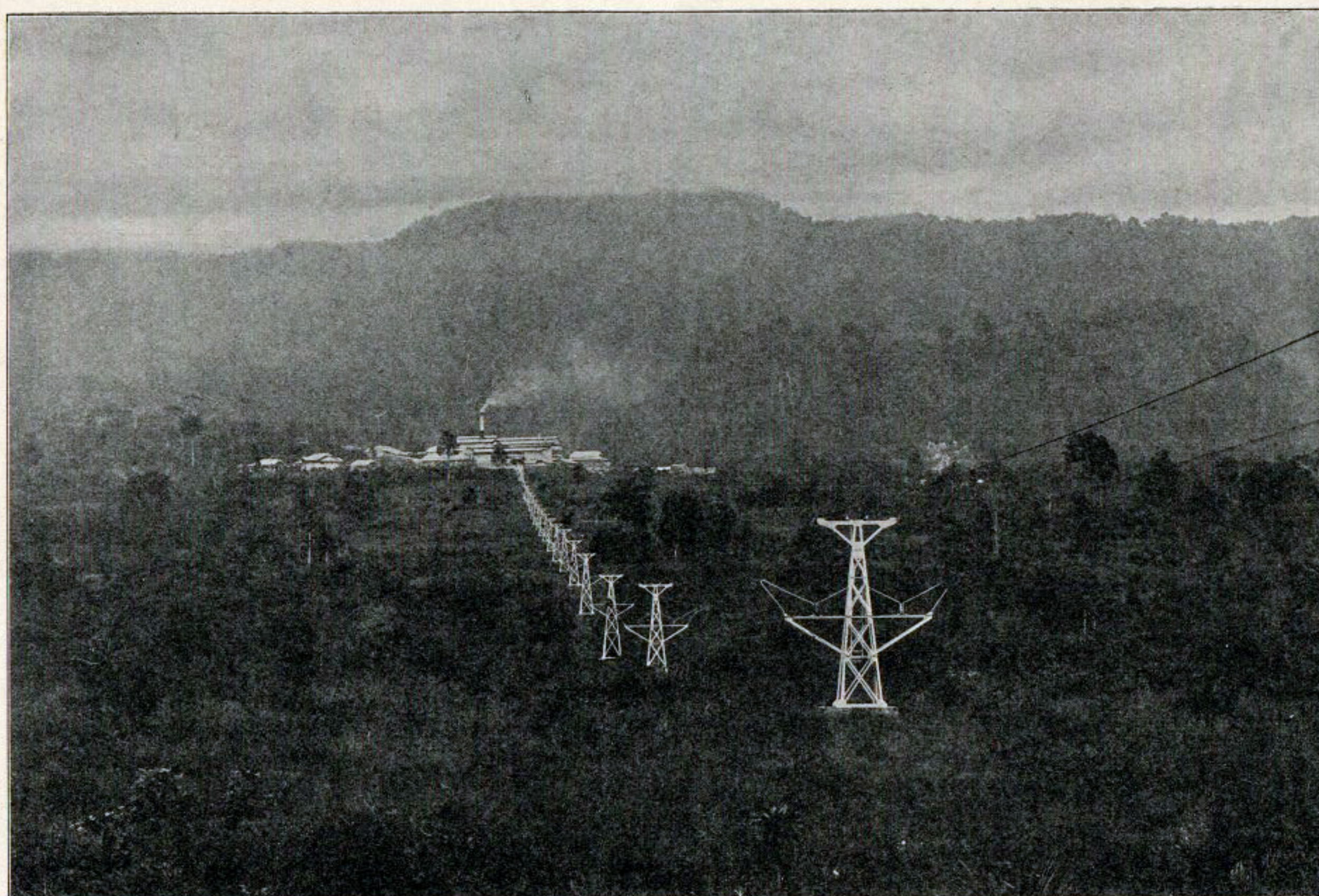

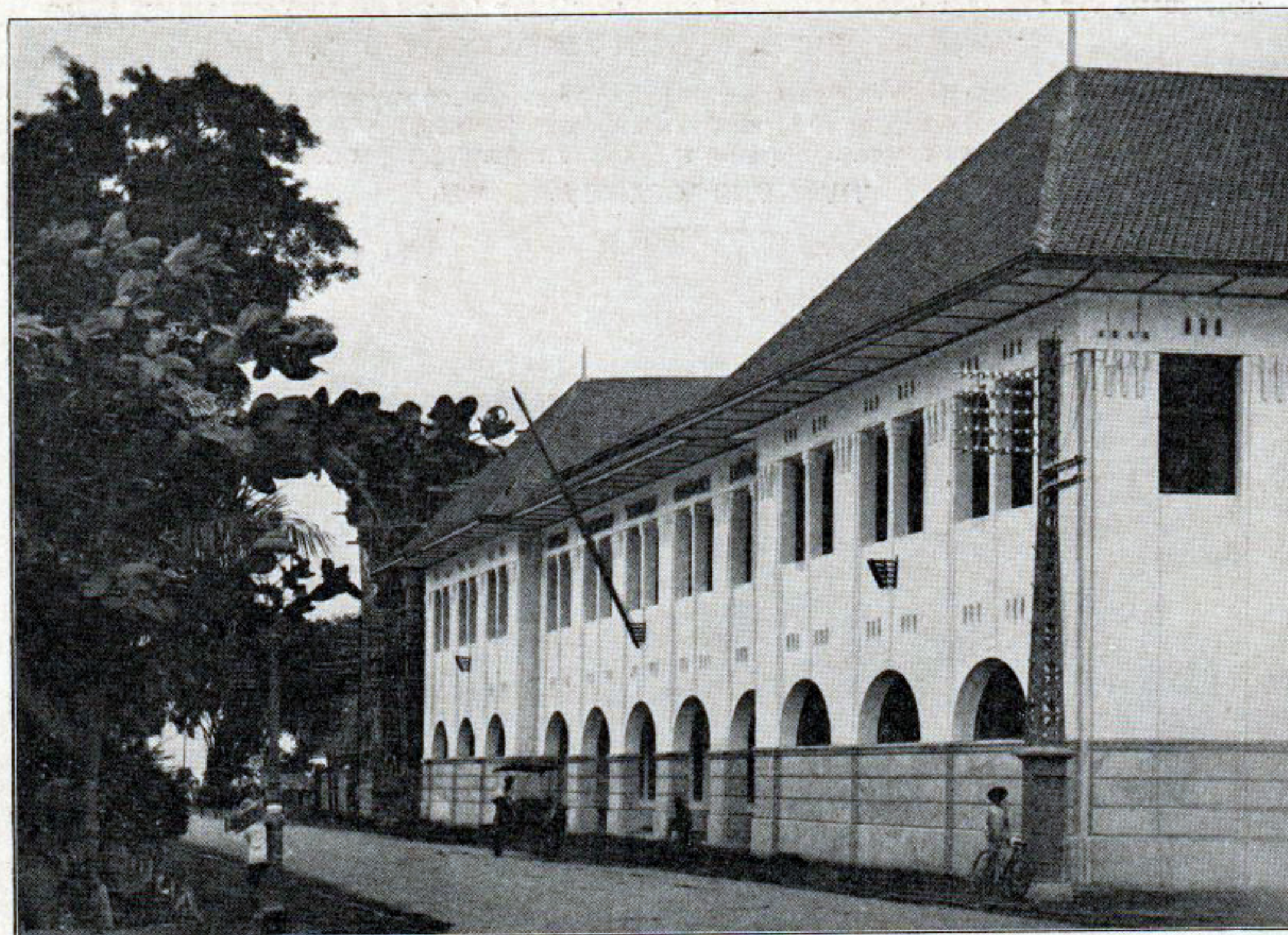

434. DE CEMENTFABRIEK „INDAROENG” BOVEN PADANG.

Onder Europeesche nijverheid verstaan wij de groote bedrijven onder Europeesche leiding. Daarbij kan men onderscheiden Gouvernements-, particuliere en gemengde bedrijven, dat zijn die welke beheerd en bekostigd worden door het Gouvernement of de Provincie of de Gemeente en particulier tezamen. Ook dient men te onderscheiden de groote bedrijven, onmiddellijk verbonden aan den grooten landbouw, zooals suiker-, rubber-, thee- en tapiocafabrieken, de kinine-fabriek te Bandoeng, de rijstpellerijen, en bij den mijnbouw (bij groep 32, 33, 34); die van de groote diensten (spoor en tram, leger, vloot, landsdrukkerij, opiumfabriek, enz.) en ten slotte de eigenlijke particuliere industrie. Het aantal fabrieken van de laatste soort is nog niet groot. De cementfabriek te Indaroeng aan den voet van het Barisan-gebergte heeft een kabelspoorbaan voor het afvoeren van de vaten cement naar de Emmahaven en gebruikt het kolengruis van de Ombilin-mijnen.

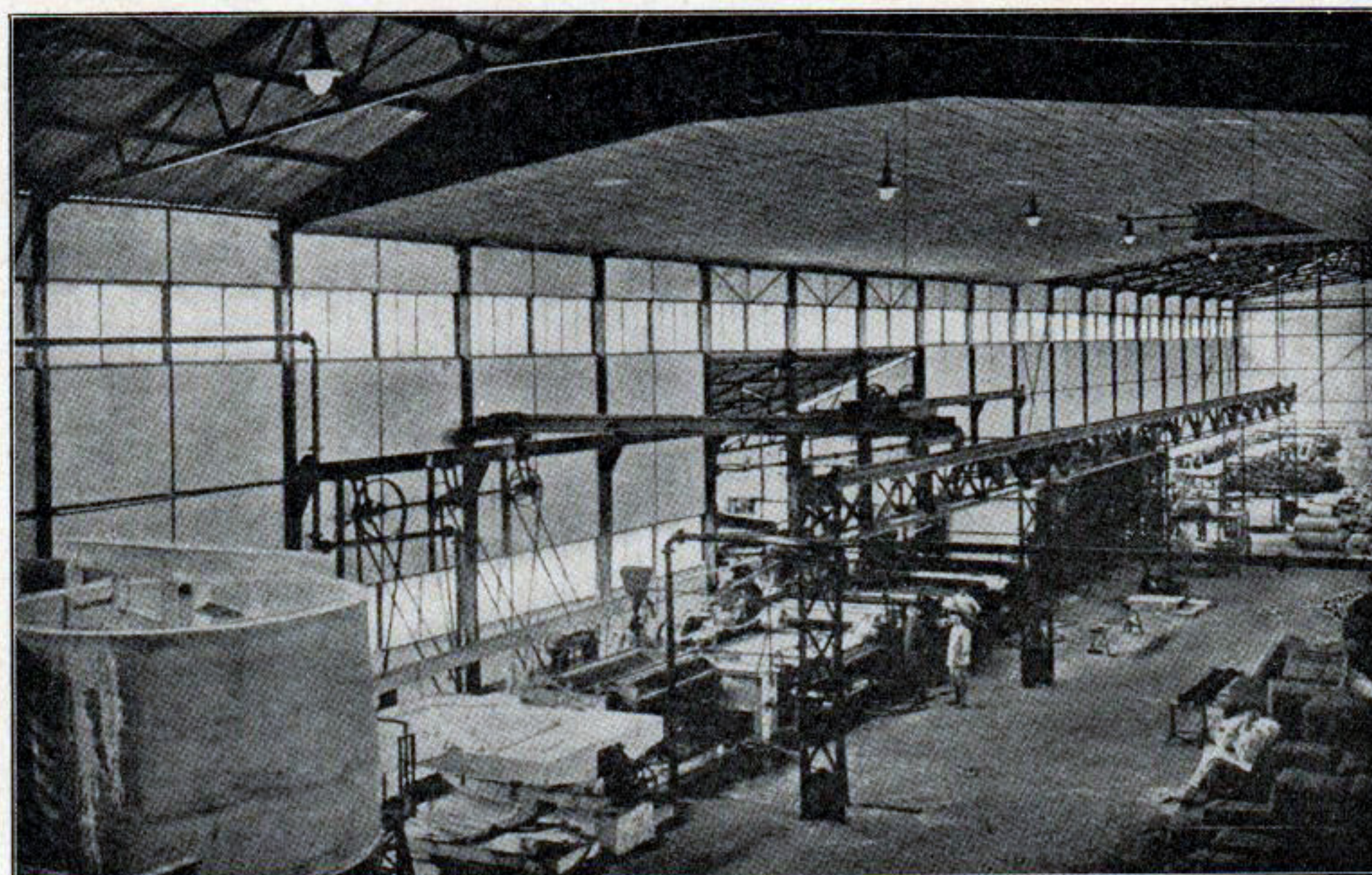
434. PABERIK CEMENT DI INDAROENG, PADA KAKI BOEKIT BARISAN, SEB. OEDIK KOTA PADANG.

Serba djenis paberik tjara Éropah ada jang kepoenjaan Goebnemèn, ada kepoenjaan maskapai partikelir dan ada jang kepoenjaan Goebnemèn dan maskapai bersama². Paberik matjem ini boléh dibédakan djoega doea djenis lagi, ja'ni 1° jang akan mengerdjakan penghasilan pertanian (teboe, kina, karèt, tèh, ketéla poehoeng d.s.b.) atau hasil tambang atau paberik oentoek sepoer, tjétakan Goebnemèn, opium-regie, regie garam d.s.b.), dan 2° paberik partikelir jang lain². Matjem jang ke-2 ini djarang di-Hindia Néderlan. — Paberik cement ini ada gerobak jang bergantoeng pada kawat kabel akan membawa cement itoe berpipa² ke-Emmahaven.

435. KANTOOR VAN DE SIGARETTENFABRIEK TE CHERIBON VAN DE BRITISH AMERICAN TOBACCO COMPANY.

435. KANTOR PABERIK MEMBOEAT ROKOK SIGARET DI TJIREBON.

436. PAPIERFABRIEK TE PADELARANG VAN BINNEN.

436. DALAM PABERIK KERTAS DI PADALARANG.

435/436. De sigaretten- en sigarenfabricage neemt op Java sterk toe. Andere groote particuliere fabrieksbedrijven zijn de papierfabriek te Padalarang te Bandoeng; de machinefabrieken te Soerabaja, Pasoeroean, Jogjakarta, Semarang, Bandoeng, Batavia, Medan enz.; de reparatie-ateliers; de fabrieken van triplex-hout voor theekisten e. d.g.; oliefabrieken, mineraalwaterfabrieken. Ook zijn er nu fabrieken voor aardewerk (te Malang), voor bier te Soerabaja en voor andere dingen, die meestal nog uit Europa en Japan worden ingevoerd.

435/436. Banjaklah peroesahaan atau paberik² jang didirikan oléh bangsa Eropa, didirikan dalam kota² diseloeroeh tanah Djawa; seperti paberik rokok dan kertas. Soenggoehpoen begitoe, masih banjak djoega barang² jang didatangkan dari Eropa dan Djepan.

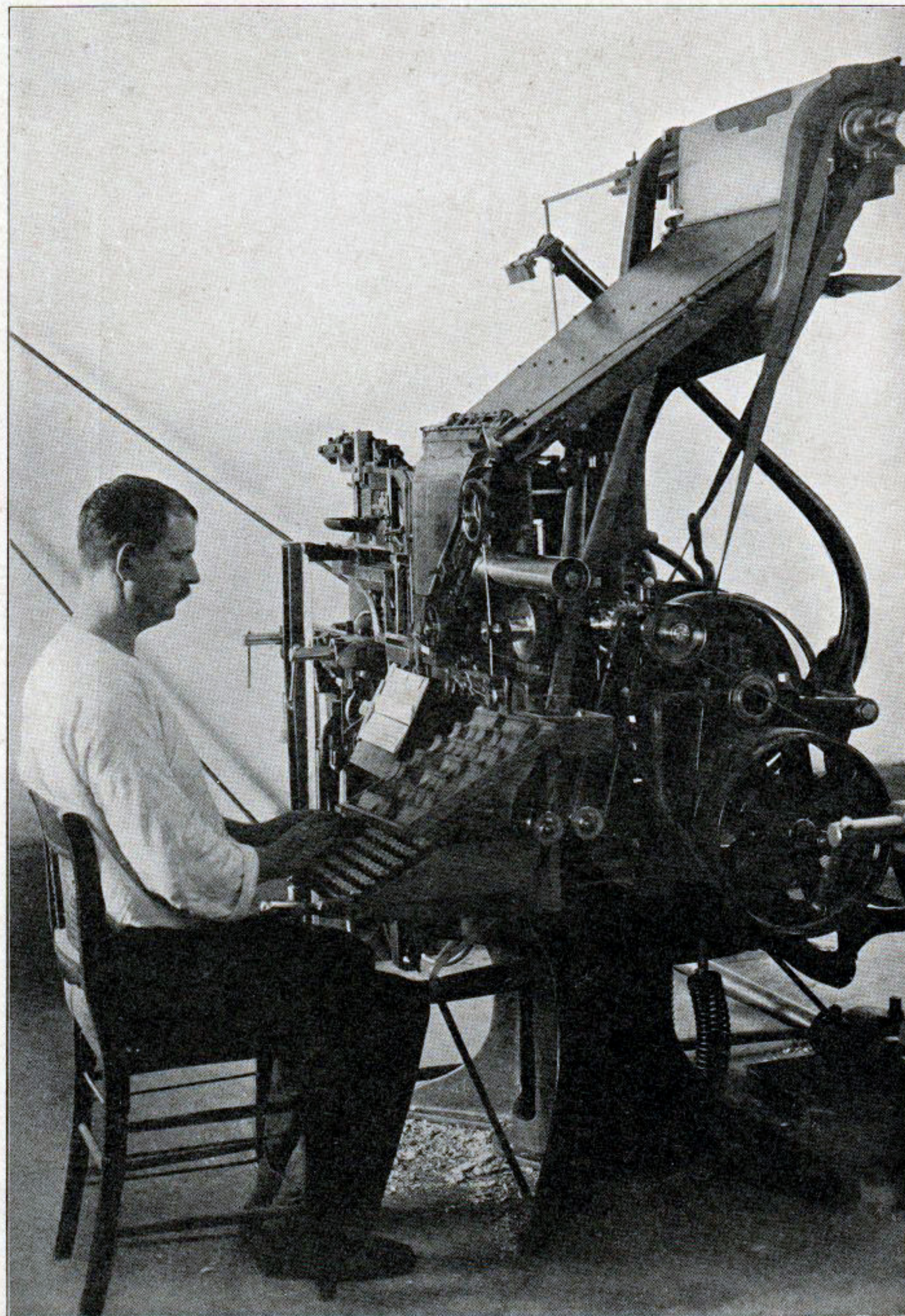

437. LANDSDRUKKERIJ TE BATAVIA. HANDZETTERIJ.

Een zeer groot bedrijf is de Landsdrukkerij te Batavia, die voortgekomen is uit de eerste drukkerij, die in 1668 te Batavia werd opgericht. In 1744 verscheen het eerste nummer van het eerste nieuwsblad in N. I., „Bataviasche Nouvelles”; in 1812 werd deze drukkerij de Landsdrukkerij; in 1837 ontstond de eerste particuliere drukkerij te Semarang. Het eerste zuiver particuliere nieuwsblad verscheen in 1827 te Batavia. Sedert heeft het drukkerijbedrijf zich in Indië goed ontwikkeld en is het aantal nieuwsbladen sterk toegenomen.

437. PERTJÉTAKAN GOEBERNEMÈN DI WELTEVREDEN. TEMPAT MENGATOER HOEROEF² DENGAN TANGAN.

Pada tahun 1668 moela² diadakan pertjétakan oléh Pemerintah. Makin lama makin diperbesarkan; tahun 1812 pertjétakan itoe diseboet „Landsdrukkerij” sampai sekarang ini. Pertjétakan partikoelir kini amat banjaknja dan selaloe tambah² djoega.

438. LANDSDRUKKERIJ TE BATAVIA. LINOTYPE-ZETMACHINE.

Zooals men ziet wordt bij de moderne zetmachines niet meer letter voor letter uit de letterkast genomen en deze letters tot regels samengevoegd. maar geheele regels worden door de machine gegoten door het drukken op toetsen. Ook voor illustratiewerk is de Landsdrukkerij thans op de beste wijze uitgerust. Eene andere groote Gouvernementsdrukkerij is die van Volkslectuur, waar jaarlijks tienduizendtallen boeken en tijdschriftafleveringen worden gedrukt.

438. LANDSDRUKKERIJ DI WELTEVREDEN. TEMPAT MENGATOER HOEROEF DENGAN MESIN,

Tjara lama: hoeroef² diambil dari satoe², diatoer dengan tangan pada papan tjétakan. Tjara baroe: mengatoer hoeroef itoe dengan mesin, hoeroefnja berangkai mendjadi satoe tiap² baris. Akan mentjétak gambar, sekarang poen telah terdapat 'akal jang sempoerna. Lain d. p. Landsdrukkerij, Goebnemèn empoenja poela pertjétakan Volkslectuur, tiap² tahoen mengeloearkan beriboe-riboe boekoe.

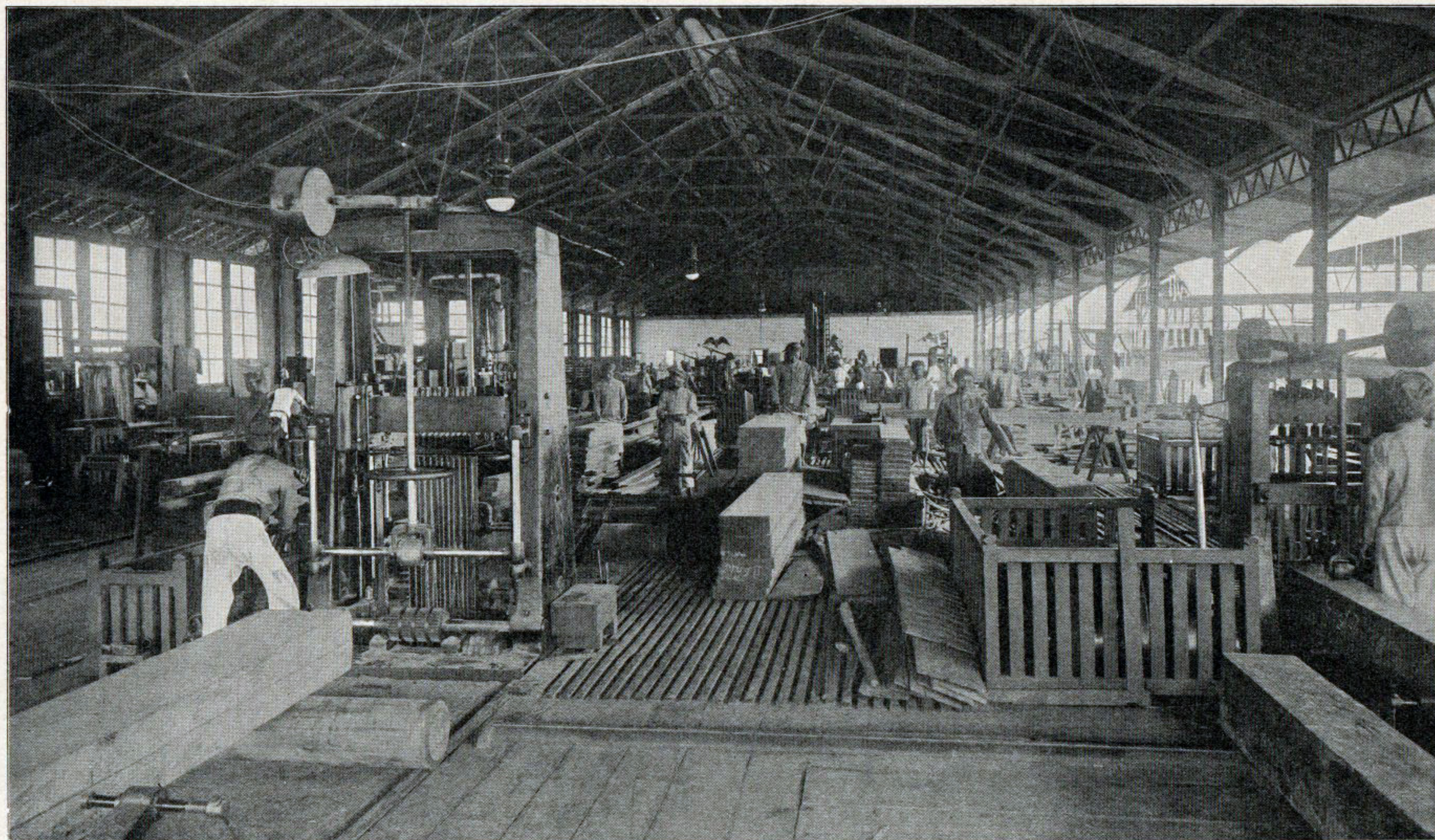

439. TEEKENZAAL DER TOPOGRAFISCHE INRICHTING TE WELTEVREDEN.

Tot het Leger behoort de Topografische Dienst, die zich bezig houdt met Indië op de voortreffelijkste wijze in kaart te brengen. Op de Topografische inrichting worden de kaarten geteekend en op het Reproductiebedrijf van den Topografischen Dienst worden de kaarten gedrukt. Deze kaarten behooren tot de beste ter wereld. Wij noemden vroeger reeds de Artillerie-Constructiewinkel te Bandoeng (Groep Leger): De Marine heeft het Marine-Etablissement te Soerabaja, waar Gouvernmentsschepen worden gedokt en hersteld en veel ander werk wordt verricht.

439. KANTOR GAMBAR PADA „TOPOGRAFISCHE INRICHTING” DI WELTEVREDEN.

Kantor itoe masoek lingkoengan Departement peperangan, kerdjanja memboeat gambar kaart tanah Hindia. Setelah kaart itoe digambarkan disitoe, laloe diserahkan kekantor Reproductie, akan ditjita.

440. STAATSSPOOR-WERKPLAATSEN TE MADIOEN.
AFD. HOUTBEWERKING.

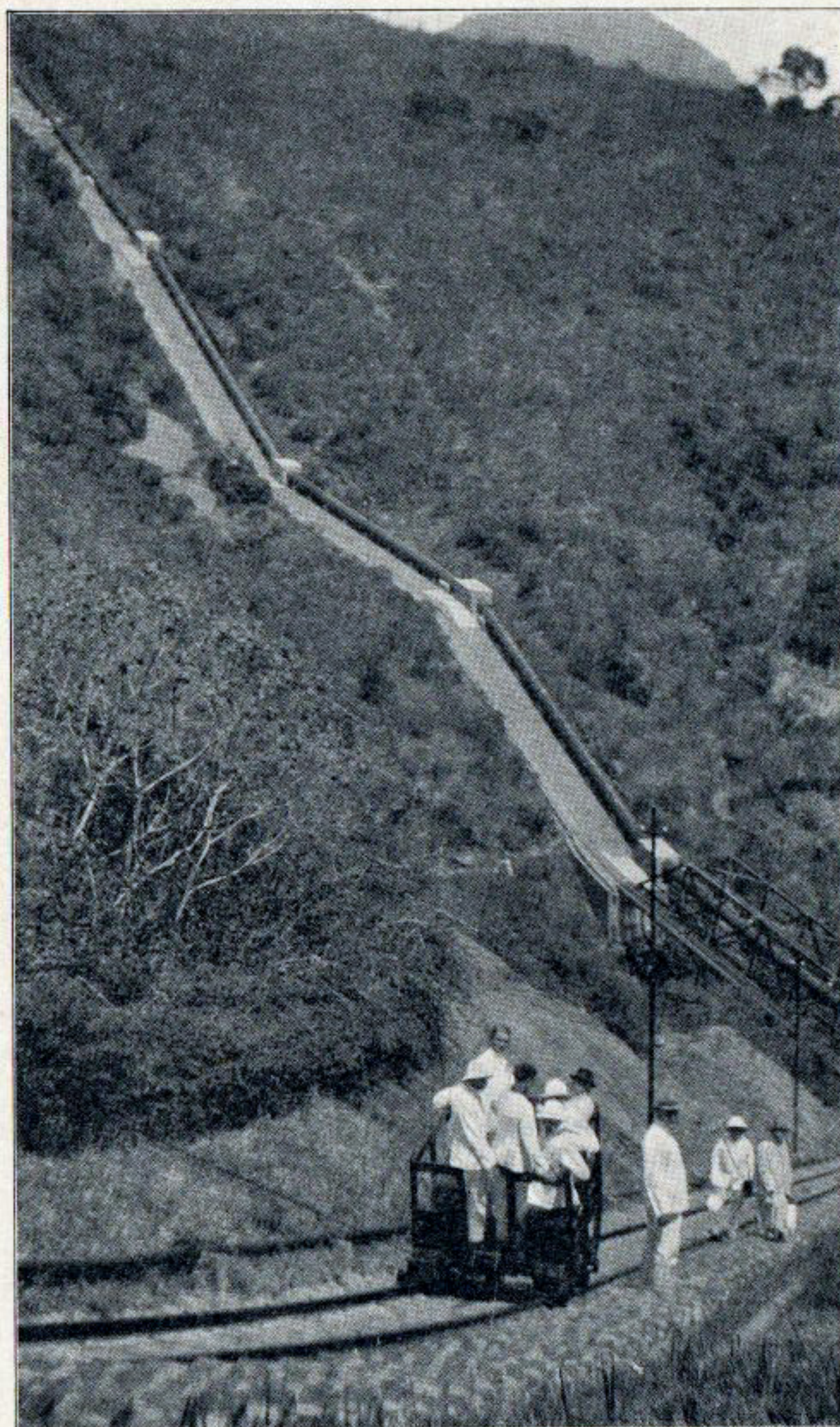
De voornaamste werkplaatsen der S. S. op Java zijn gevestigd te Madioen, Bandoeng, Manggarai (Meester Cornelis) en Soerabaja-Goebeng. Het aantal arbeiders in deze werkplaatsen bedraagt ong. 6000. Daarnaast vindt men de groote werkplaatsen der particuliere spoor- en tramwegen, bijv. te Jogjakarta van de N. I. Spoorweg Mij., te Tegal van de Semarang-Cheribon enz.

440. BANGSAL PERTOEKANGAN KAJOE OENTOEK KERÉTA API
DI MADIOEN.

Oentoejk keréta api Goebememèn didirikan bangsal pertoeangan di Madioen, Bandoeng, Manggarai (Mr. Cornelis) dan Soerabaja-Goebeng. Djoemlah toekang² jang bekerdja disitoe kira² 6000 orang. Lain dari itoe, ada poela pertoeangan keréta api partikoelir di Jogjakarta dan Tegal.

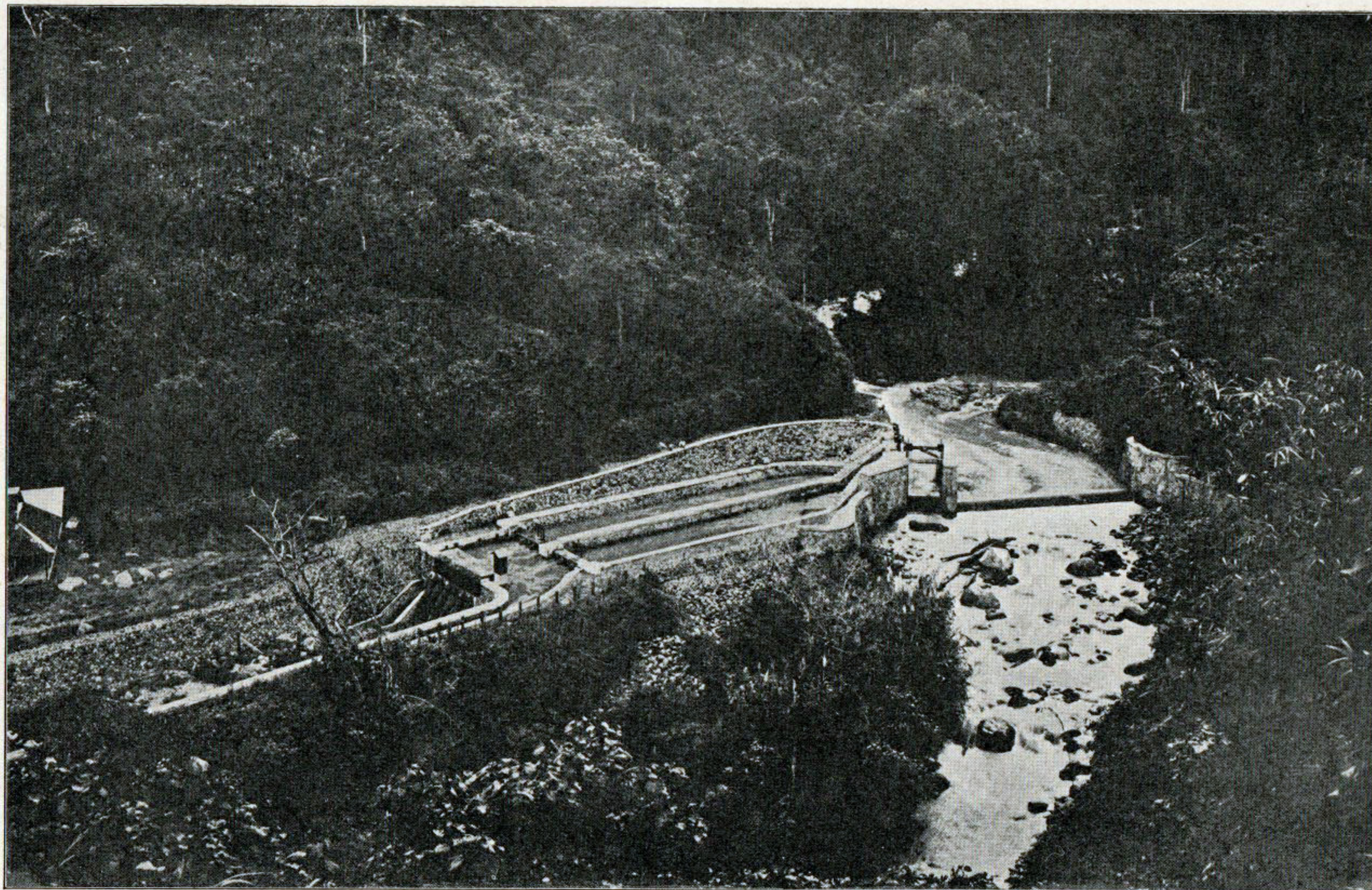
441. WATERKRACHTWERK LAMADJAN AAN DE TJISANGKOEJ TEN Z. VAN BANDOENG.

Zeer bevorderlijk voor de Europeesche nijverheid is de *Dienst voor Waterkracht en Electriciteit*, opgericht in 1917 als deel van het Departement der Gouvernements-bedrijven. Waar men in elk seizoen over voldoende *snelstroomend water* kan beschikken gebruikt men de kracht van dit water om de machines in beweging te brengen, die den stroom opwekken. De grootste Staatswaterkrachtwerken zijn die van *Oebroeg* bij Tjibadak; van *Kratjak* ten W. van Buitenzorg; van *Lamadjan* en *Plengan* aan de Tjisangkoej; van *Bengkok* (ten N. van Bandoeng), van *Giringan* (pl. 442 en 443); van *Mandalan* (uit de Kali Konto in Oost-Kediri, gemengd bedrijf); in Benkoelen uit het *meer van Teis* (voor het goudbedrijf). Op West-Java levert men stroom voor de spoorwegen, voor Radio-Malabar, voor fabrieken, voor verlichting, voor het drogen van thee.

441. PENGAMBILAN KEKOEATAN AIR DI LAMADJAN (SEBELAH SELATAN BANDOENG).

Pada setengah tempat kadang² baik benar orang mengambil kekoeatan deras air, akan memoetar pesawat mesin, oentoek mendingankan aliran lestri. Maka lestri itoe besar faédahnja, misalnja diboeat penerangan, mendjalankan keréta api dan pesawat² didalam paberik seagainja.

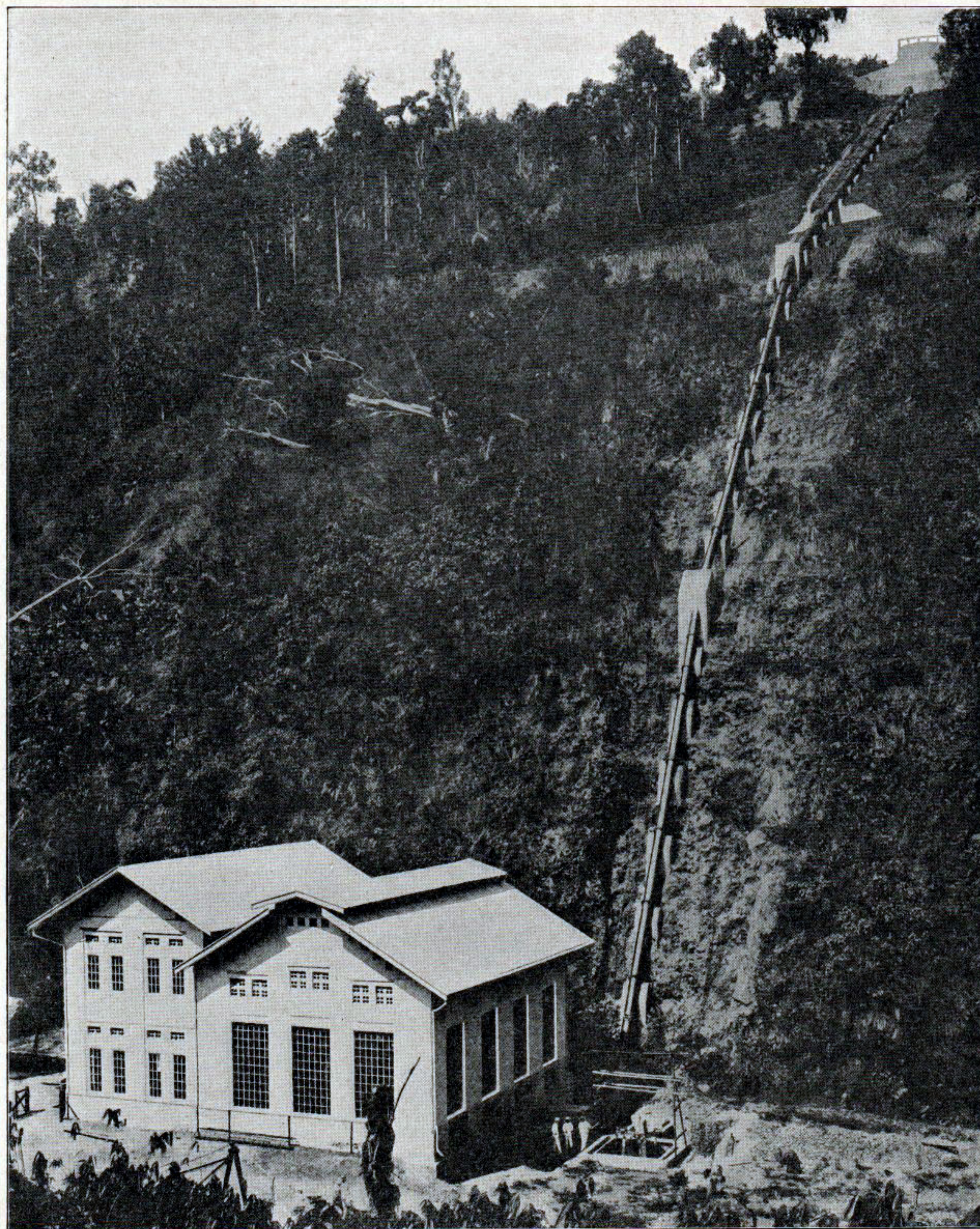

442. WATERVANG VAN HET WATERKRACHTWERK GIRINGAN IN HET TJATOERDAL (MADIOEN).

Van het Wilisgebergte loopt de Kali Tjatoer eerst naar het N. en dan naar 't W. om ten Z. van Madioen in de Kali Madioen te vallen. Het water van de Tjatoer wordt in een zuiveringsbekken opgevangen; door eene lange buisleiding stroomt het naar beneden en brengt in de centrale een groote turbine aan het draaien, waardoor in de machine de electrische stroom wordt opgewekt. In andere gebouwen kan die sterke stroom worden omgezet in minder sterke stroomen en gebruikt worden voor kracht, licht en warmte.

442. BENDOENG OENTOEK PENGALIRAN AIR, JANG AKAN DIAMBIL KEKOEATANNJA DI GIRINGAN (MADIOEN).

Air soengai Tjatoer (anak soengai Madioen) dapat diambil kekoeatannja akan membangoenkan aliran listrik, oentoeik penerangan dan keperloean lain² dalam kota Madioen dan kelilingnja.

443. KRACHT-CENTRALE VAN HET WATERKRACHTWERK GIRINGAN IN HET TJATOERDAL (MADIOEN). Dit waterkrachtwerk levert stroom voor de Staatsspoor-werkplaatsen te Madioen en voor het electrisch bedrijf van de gemeente Madioen, dat bijna de geheele residentie van dien naam bedient. Er zijn op Java en in verschillende deelen der Buitengewesten een aantal Staats-, particuliere en gemengde electriciteitsbedrijven, waarvan de stroom door stoommachines of waterkracht wordt opgewekt. Bijna geheel Java heeft reeds openbare electriciteitsvoorziening.

443. PABERIK LÈSTRIK JANG PERKAKASNJA DIDJALANKAN OLÈH KOEAT ALIRAN AIR DARIPADA TEMPAT TADAHAN AIR GIRINGAN DIKALI TJATOER.

Paberik ini menerbitkan aliran lèstrik jang dipakai akan kekoeatan oentoek bingkil Staatsspoor di-Madioen, apalagi oentoek pengoesahaan lèstrik kepoenjaan kota Madioen (lampoe lèstrik d.l.l.), jang bertjabang² didalam seloeroeh karesidénan Madioen itoe. Dipoelau Djawa dan pada beberapa tempat dipoelau lain² ada pengoesahaan lèstrik, kepoenjaan Goebememèn atau partikelir atau Goebememèn dan partikelir bersama². Paberik penerbitkan aliran lèstrik itoe jang banjak didjalankan olèh koeat aliran air; ada djoega jang didjalankan olèh stoommachine. Hampir seloeroeh poelau Djawa telah ada pengoesahaan lèstrik akan dipakai sembarang orang.